

Sytuacja finansowa samorządów w 2024 r. Nowa ustawa o dochodach nie spowodowała rewolucji

W naszym corocznym rankingu przyglądamy się zamożności samorządów – w tym roku analizujemy dane za 2024 rok. Najgorętszym pytaniem odnoszącym się do lokalnych i regionalnych finansów jest wpływ nowej ustawy o dochodach JST, przyjętej pod koniec ubiegłego roku. Można się spodziewać, że w tym od lat dość stabilnym rankingu doprowadzi ona do wyraźniejszych przesunięć. Na razie jednak brakuje twardych danych, które pozwoliłyby na takie oceny. Musimy więc uzbroić się w cierpliwość i skupić na opisie sytuacji na pożegnanie poprzedniej wersji ustawy. A właściwie na pożegnanie trwającego od kilku lat chaosu związanego z finansowaniem samorządów.

Autorzy: Paweł Swianiewicz, Julita Łukomska*

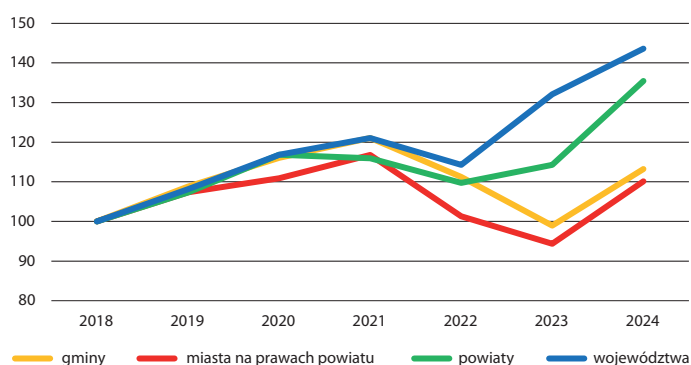
Jak pamiętamy, ostateczny kształt ubiegłorocznych budżetów jest wynikiem zmieniającego się w następstwie realizacji Polskiego Ładu systemu finansowania, ale także uruchomionej ad hoc pod koniec 2024 roku „kroplówki” wspomagającej samorządy dodatkowymi transferami środków. Podobnie jak w latach ubiegłych, komentarz do rankingu zamożności samorządów wykorzystujemy jako punkt wyjścia do bardziej ogólnych obserwacji na temat trendów zmian najważniejszych wskaźników finansowych. Do niektórych z zasygnalizowanych dzisiaj wątków będziemy jeszcze wracali – w bardziej pogłębiony sposób – przy okazji dalszych publikacji we „Wspólnocie”.

Zmiany kondycji finansowej

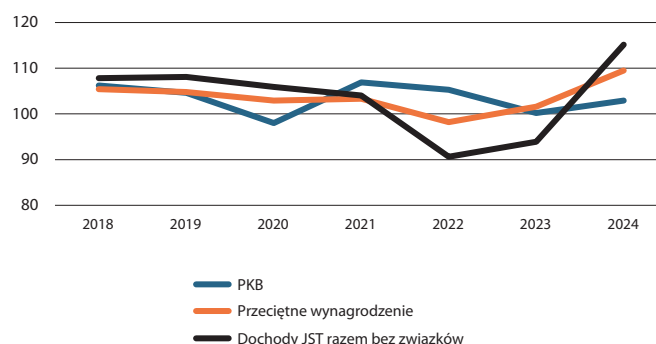
Wskaźniki finansowe dotyczące roku 2024 nie zawsze są jednoznaczne i nastrożają trudności w interpretacji. Ogólna wielkość dochodów budżetowych wzrosła wyraźnie w porównaniu z rokiem poprzednim we wszystkich kategoriach samorządów, a w przypadku powiatów i województw dochody te (wyrażane w cenach stałych) były najwyższe od początku poprzedniej kadencji władz samorządowych. Co więcej, po raz pierwszy od kilku lat dynamika wzrostu dochodów przewyższyła tempo wzrostu PKB oraz

BOGACTWO JST

Rys. 1. Dynamika dochodów budżetowych ogółem (2018=100, ceny stałe)

Rys. 2. Zmiany dochodów JST oraz zmiany PKB i przeciętnego wynagrodzenia (rok poprzedni = 100, ceny stałe)

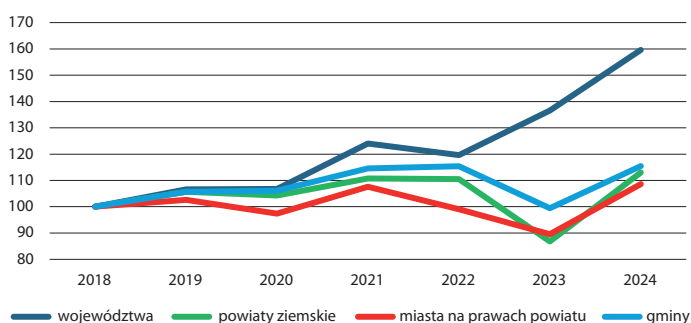

przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce. Może to świadczyć o pewnym odbudowywaniu się stabilności finansowej (rys. 1 i 2). Podobnie pozytywną zmianą (choć – jeśli weźmiemy pod uwagę cały okres 2018–2024 – nie aż tak dynamiczną) odznaczyły się dochody własne (rys. 3). Pamiętając decyzje podejmowane w roku ubiegłym nie dziwi, że po okresie dużych spadków wzrosły w szczególności wpływy z tytułu udziałów w podatku dochodowym od osób fizycznych – w tym przypadku trajektoria zmian była w zasadzie iden-

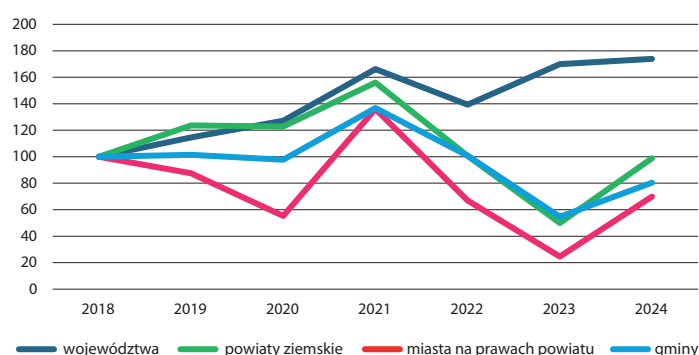
tyczna we wszystkich grupach jednostek samorządowych (rys. 4). W świetle takich danych nie powinno dziwić, że poprawiła się także wielkość nadwyżki operacyjnej brutto (rys. 5). Zwiększyła się ona we wszystkich kategoriach jednostek samorządowych, ale trzeba zauważyć, że w miastach na prawach powiatu punkt startu wyznaczony przez dane za 2023 r. był bardzo niski i nawet po wzroście z roku 2024 jej poziom nieznacznie przekraczał połowę nadwyżki, jaką miasta miały w 2018 r. Jedynie w wo-

jewództwach poziom nadwyżki operacyjnej w 2024 r. był wyższy niż na początku poprzedniej kadencji, a w powiatach osiągnął poziom z 2018 r. Mając na uwadze dotychczas przytaczane dane, zaskakujący może być fakt spadku wydatków majątkowych. W 2024 r. jedyną kategorią JST, w których wydatki te się zwiększyły, były powiaty (rys. 6). To nie znaczy, że inwestycje samorządowe były niewielkie. Analizując dane w cenach stałych, w przeszłości były tylko cztery lata (2009, 2010, 2022, 2023), kiedy by-

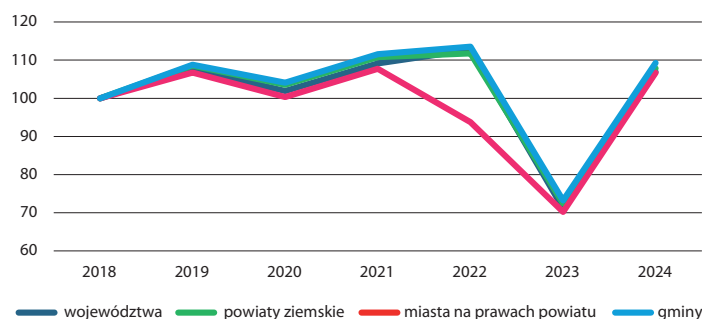
Rys. 3. Zmiana dochodów własnych (ceny stałe, 2018=100)

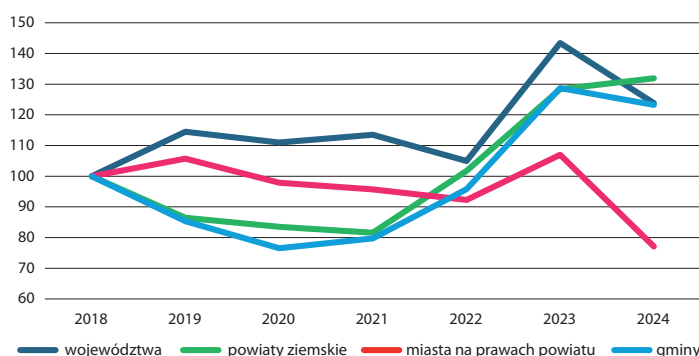
Rys. 5. Zmiany nadwyżki operacyjnej brutto (ceny stałe, 2018=100)

Rys. 4. Zmiany dochodów z tytułu udziałów w PIT (ceny stałe, 2018=100)

Rys. 6. Zmiana wydatków majątkowych (ceny stałe, 2018=100)

Ogólna wielkość dochodów budżetowych w 2024 r. wzrosła wyraźnie w porównaniu z rokiem poprzednim we wszystkich kategoriach JST, a w przypadku powiatów i województw dochody te były najwyższe od początku poprzedniej kadencji władz samorządowych.

Co więcej, po raz pierwszy od kilku lat dynamika wzrostu dochodów przewyższyła tempo wzrostu PKB oraz przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce.

ły one wyższe niż w 2024 r. Ale spadek w porównaniu do roku poprzedniego był zauważalny.

Ten spadek wydatków majątkowych w 2024 r. w większości samorządów miał złożone przyczyny, na które składało się:

– rosnące obciążenie wydatkami bieżącymi, np. w związku z niedofinansowaniem subwencji oświatowej (ale ten czynnik nie mógł mieć znaczenia decydującego, gdyby tak było to nie wzrastałaby nadwyżka operacyjna, choć pamiętajmy, że wielkość nadwyżki mogła być sztucznie zawyżona wpływającą pod koniec roku „kroplówką dochodową”, której nie było czasu już wydać na nowe inwestycje),

- obciążenie spłatami wcześniejszego zadłużenia w związku z wysokimi stopami procentowymi,
- wygaśnięcie znacznej części wsparcia w postaci rządowych programów wspierania inwestycji samorządowych; programy te były przez nas niejednokrotnie krytykowane za nietransparentne i skrzywione politycznie kryteria rozdziału środków, za zastępowanie dotacjami odbieranych dochodów własnych, a także za nieprzejrzyste i ukryte poza budżetem zadłużanie sektora publicznego, ale miały jednak przełożenie na faktyczne pobudzanie wielkości inwestycji samorządowych;
- bardzo niewielkie finansowanie ze środków UE (rys. 7). Zapowiadane środki z KPO nie zdążyły być jeszcze wykorzystane, wciąż nie rozpędziły się także wydatki z regionalnych programów operacyjnych.

W minimalnym stopniu w porównaniu z poprzednimi latami wzrósł poziom zadłużenia samorządów (rys. 8).

Metoda rankingu

Metoda obliczania wskaźnika użytego w rankingu jest identyczna jak rok temu i w latach poprzednich. Pominęte zostały wpływy z dotacji celowych. Wpływ wielkiej, jednorazowej dotacji inwestycyjnej potrafi wywindować samorząd bardzo wysoko. Jest to awans incydentalny i niemający związku z trwałym wzrostem zamożności budżetu. Wydaje się więc, że uwzględnienie tylko dochodów własnych i otrzymywanych subwencji lepiej oddaje hasło naszego rankingu (zamożność).

Tak jak w ubiegłych latach, wpływające do budżetu dochody zostały skory-

gowane na dwa sposoby. Po pierwsze, odjęliśmy składki przekazywane przez samorządy w związku z subwencją równoważącą (regionalną w przypadku województw) – tak zwany w środowiskach samorządowych podatek janosikowy.

Po drugie, do faktycznie zebranych dochodów dodaliśmy skutki zmniejszenia stawek, ulg i zwolnień w podatkach lokalnych (chodzi o to, aby porównywać faktyczną zamożność, a nie skutki podejmowanych w gminach autonomicznych decyzji odnoszących się do polityki fiskalnej). Ta poprawka odnosi się wyłącznie do samorządów gminnych, bo powiaty i województwa nie podejmują żadnych decyzji odnoszących się do podatków.

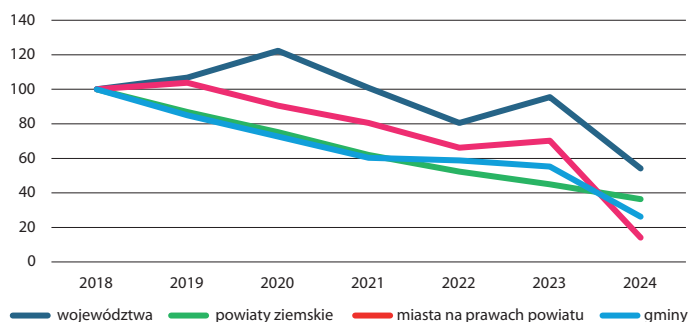
Skorygowane w ten sposób dochody podzieliliśmy przez liczbę ludności każdej jednostki samorządowej.

Wyniki rankingu

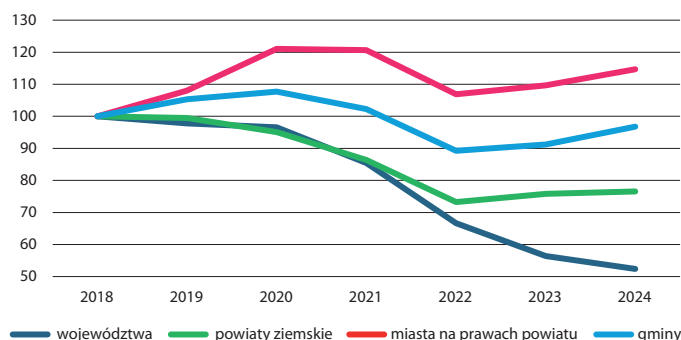
Mapa zamożności samorządów zmienia się bardzo powoli. Z tego punktu widzenia znacznie ciekawsze może być zestawienie przygotowywane za rok (z danymi obejmującymi rok 2025) – zobaczymy czy nowa ustawa o dochodach JST wpłynie na rozkład zamożności w nieco bardziej radykalny sposób. ■

**Paweł Swianiewicz jest dyrektorem, a Julita Łukomska zastępczynią dyrektora Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego; ponadto Paweł Swianiewicz jest profesorem w Instytucie Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, a Julita Łukomska adiunktem w Katedrze Rozwoju i Polityki Lokalnej Uniwersytetu Warszawskiego*

Rys. 7. Zmiany wydatków budżetowych z UE (ceny stałe, 2018=100)

Rys. 8. Zmiany zadłużenia ogółem (ceny stałe, 2018=100)

Pomorze Zachodnie wciąż na fali

Region potwierdził swoją wysoką pozycję (2. miejsce). To efekt konsekwentnej, odpowiedzialnej i długofalowej polityki prowadzonej przez samorząd.

Dynamika wydatków inwestycyjnych w województwie od 2018 r. wzrosła aż o 161 proc., a całkowite wydatki o 163 proc., co przełożyło się na ponad 3,5 mld zł wydanych w latach 2018–2024. – Niewątpliwie świadczy to o bardzo dobrej sytuacji finansowej. Dane pokazują również, że staramy się utrzymywać podobną dynamikę zmian w zakresie zarówno wydatków bieżących, jak i majątkowych. Dodatkowo należy podkreślić, że udział wydatków majątkowych w roku 2025, podobnie jak w latach wcześniejszych, wynosi prawie 45 proc. Za rok 2024 posiadamy również najwyższy udział wydatków majątkowych spośród wszystkich polskich województw – mówi marszałek Olgierd Geblewicz. Takie wyniki nie byłyby możliwe bez stabilnego zaplecza finansowego i świadomej polityki dochodowej. Nowa ustawa o dochodach JST, choć nie oznacza rewolucji dla województw, zdaniem samorządowców umożliwiła lepsze planowanie i większą przewidywalność finansową. Dzięki większej dywersyfikacji dochodów i wprowadzeniu parytetów udziałów w podatkach, system stał się stabilniejszy. W perspektywie nadchodzących lat region stawia na racjonalizację wydatków, długofalowe planowanie i wzmacnianie zdolności do pozyskiwania środków zewnętrznych – nie tylko dotacyjnych, ale także zwrotnych i mieszanых. Samorząd nie ukrywa, że spodziewana niższa dostępność funduszy unijnych będzie wymagała jeszcze większej efektywności i elastyczności w realizacji celów strategicznych. ■

▲ Oddział Zakaźny Szpitala Wojewódzkiego w Szczecinie.
Fot. UMWZ

Olgierd Geblewicz
marszałek woj. zachodniopomorskiego

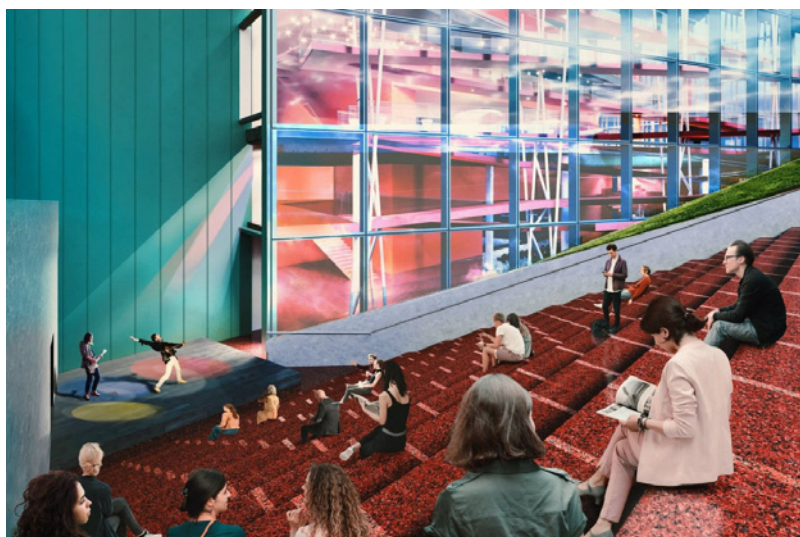
Budżet dla ludzi, rozwój dla regionu

Naszą filozofią jest proinwestycyjne podejście do budżetu i do finansów. Ponad 45 proc. wydatków to wydatki majątkowe, jedno z największych w Polsce. To wpływa na rozwój regionu i na rosnącą zamożność samorządu. Wykonanie budżetu opieramy o nasze polityki. Najważniejsi są dla nas ludzie, dlatego wzmacniamy potencjał społeczny. Realizowaliśmy między innymi flagowy projekt „Społecznik”, pomagając uruchomić kilka tysięcy oddolnych inicjatyw. Ważna jest dla nas polityka gospodarcza, gdzie przede wszystkim zachęcaliśmy inwestorów do lokowania kapitału na Pomorzu Zachodnim lub rozwoju dotychczas prowadzonej działalności. Nie zapomnieliśmy o rynku pracy, gdzie wzmacnialiśmy kompetencje pracowników i ułatwialiśmy powrót do pracy w ramach Zachodniopomorskich Małych Skarbów. Sporo uwagi poświęciliśmy trasom rowerowym, czyli naszej regionalnej wizytówce. Mamy ponad 800 km wybudowanych i oznakowanych dróg dla cyklistów. W zakresie kultury, kontynuowaliśmy modernizację naszych instytucji, np. Ogrodów Przelewickich czy pomagaliśmy ratować zabytki. Dużo działa się w zdrowiu. Szpital Wojewódzki w Szczecinie zakończył budowę obiektu dedykowanego oddziałowi zakaźnemu czy zmodernizował łącznik, w którym mieści się nowoczesne centrum diagnostyczne. Prawie 1 mld zł w ubiegłorocznym budżecie przeznaczyliśmy na politykę transportową. To spore wyzwanie. Po zakończeniu wymiany taboru kolejowego, naszym oczkiem w głowie stały się drogi wojewódzkie. Chcemy, by to właśnie ta infrastruktura w najbliższych latach została w pełni zmodernizowana.

2019	2020	2021	2022	2023	2024	Województwo	Zamożność per capita 2024 (w zł)
1	1	1	1	1	1	mazowieckie	881,79
9	4	3	2	2	2	zachodniopomorskie	718,50
3	2	8	3	5	3	kujawsko-pomorskie	701,54
8	9	6	4	4	4	podkarpackie	698,20
6	7	5	10	3	5	dolnośląskie	677,53
2	8	9	13	14	6	pomorskie	667,10
5	5	12	8	7	7	świętokrzyskie	648,16
16	13	4	6	6	8	opolskie	646,29
15	10	2	7	11	9	lubuskie	644,31
14	11	15	11	10	10	warmińsko-mazurskie	642,07

Rok wielkich inwestycji

Tramwaj do Wilanowa i Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie (1. miejsce w rankingu), wiadukty nad linią kolejową czy supernowoczesne Branżowe Centrum Umiejętności w Poznaniu (3. miejsce) – to przykłady inwestycji, których rozmachu trudno nie docenić. Sytuacja finansowa miast jest stabilna i pozwala realizować przedsięwzięcia, które znacząco wpływają na jakość życia mieszkańców.

Wizualizacja nowej siedziby Teatru Muzycznego w Poznaniu.
Fot. mat. prasowe

Budżet Poznania na 2024 rok został uchwalony na poziomie 6,3 mld zł po stronie wydatków i 5,4 mld po stronie dochodów. Pomimo deficytu zaplanowano nadwyżkę operacyjną na poziomie od 186 do 216 mln zł, co zapewniało miastu stabilność finansową i pozwalało realizować duże przedsięwzięcia.

Wśród kluczowych projektów znalazły się budowa Mostów Berdychowskich (ok. 103 mln zł), modernizacja wiadukto-
w na ulicach Lutyckiej i Gołęcińskiej, a także inwestycje w chodniki i inne elementy infrastruktury drogowej. W oświacie przewidziano inwestycje o wartości około 133 mln zł – m.in. budowę szkoły na Strzeszynie, halę sportową przy XX Liceum Ogólnokształcącym, remonty szkół podstawowych oraz modernizację ich zaplecza. Na kulturę przeznaczono ponad 113 mln zł.

A teraz kilka szczegółów. Rok 2024 w Poznaniu rozpoczął się dużym projektem – budową wiadukto-
w w ciągu

ulic Lutyckiej i Gołęcińskiej. To wycieczkiwana inwestycja, dzięki której zamknięte szlabany na przejazdach kolejowych nie będą już codziennością mieszkańców Strzeszyna i Podolan. – Nikogo nie trzeba przekonywać, że to bardzo ważna i wyczekiwana inwestycja dla mieszkańców Strzeszyna i okolic. Po ich powstaniu linia kolejowa łącząca Poznań z Piłą nie bę-

dzie już przeszkodą w codziennej drodze do pracy czy szkoły wielu mieszkańców północno-zachodniego Poznania. Skończy się długie oczekiwanie na otwarcie szlabanu przy przejazdach kolejowych – mówił Jacek Jaśkowiak, prezydent tego miasta.

W tej części Poznania przybywa mieszkańców, dlatego dla najmłodszych powstaje też nowa szkoła. Pod koniec stycznia 2024 r. na placu budowy wmurowano symboliczną kapsułę czasu. Z miesiąca na miesiąc widać, jak rosną kolejne mury i kondygnacje. To obecnie największa inwestycja oświatowa w Poznaniu.

Jesienią zakończyła się budowa Branżowego Centrum Umiejętności w dziedzinie piekarstwa przy Zespole Szkół Przemysłu Spożywczego na Winogradach. – Można powiedzieć, że urosło jak na drożdżach. W niecały rok od rozpoczęcia budowy otwieramy budynek zaprojektowany ściśle dla tej branży – mówił podczas uroczystego otwarcia w styczniu 2025 r. prezydent Jacek Jaśkowiak. – Obserwujemy coraz większe zapotrzebowanie na zdrową żywność. Cieszy więc

2019	2020	2021	2022	2023	2024	Miasto	Zamożność per capita 2024 (w zł)
1	1	1	1	1	1	Warszawa	12699,84
2	2	3	2	2	2	Opole	10445,48
4	3	5	4	5	3	Poznań	10220,71
3	4	2	3	3	4	Wrocław	10013,89
7	6	7	5	4	5	Katowice	9982,16
6	5	6	6	6	6	Gdańsk	9572,31
5	7	4	7	8	7	Kraków	9496,89
8	8	9	8	9	8	Rzeszów	9177,70
9	9	8	9	7	9	Olsztyn	9079,17
11	11	13	10	10	10	Kielce	8784,89

MIASTA WOJEWÓDZKIE

fakt, że przyszli specjaliści od wypieków będą tu mieli bardzo dobre warunki do kształcenia. Powstanie tego centrum to też wyraźny sygnał miasta, że stawiamy na rozwój szkolnictwa branżowego.

BCU jest m.in. odpowiedzią na braki wykwalifikowanej kadry w branży piekarskiej, zarówno w produkcji, jak i sprzedaży chleba oraz pozostałych wyrobów w kontekście rosnącego zapotrzebowania na zdrową żywność. W nowej placówce działa pracownia, która umożliwia kształcenie w zawodzie piekarza.

Nową siedzibę zyska Teatr Muzyczny w Poznaniu, obecnie mieszczący się w dawnym gmachu Domu Żołnierza. Będzie to pierwszy teatr wybudowany od podstaw w powojennej historii stolicy Wielkopolski, mający przyciągać rocznie około 300 tys. widzów. Powstanie w ścisłym centrum Poznania, przy rondzie Kaponiera. Podstawowe zamówienie na budowę ma wartość ok. 400 mln zł, a zakończenie inwestycji planowane jest na grudzień

2028 roku. Drugi etap, obejmujący wyposażenie obiektu, może zwiększyć koszt do około 500 mln zł.

Przyjrzyjmy się teraz najbogatszemu miastu w Polsce, czyli Warszawie. Budżet stolicy na 2024 rok zaplanowano z wydatkami ogółem w wysokości 27,7 mld zł, w tym wydatki bieżące stanowiły 24,721 mld zł, a majątkowe (inwestycje) – 3,05 mld zł. Zgodnie z uchwałą, zaplanowany deficyt wyniósł 3,241 mld zł. Dochody oszacowano na 24,5 mld zł. Jednak miasto osiągnęło wpływy w wysokości 28,3 mld zł, co skutkowało nadwyżką budżetową sięgającą 806 mln zł. Taka sytuacja była efektem lepszych wpływów, m.in. z PIT, CIT, a także oszczędności w realizacji wydatków.

Jeśli chodzi o inwestycje, ponad pół miliarda przeznaczono w Warszawie na budowę II linii metra, niewiele mniej na zakup taboru i wkłady do inwestycji Tramwajów Warszawskich, około 206 mln zł pochłonęła budowa Muzeum Sztuki Nowoczesnej. Spośród innych projektów warto wymienić ze-

spół szkolno-przedszkolny, modernizację szkół, wkłady do spółek TBS, modernizację Sali Kongresowej PKiN.

Kluczową inwestycją transportową była budowa tramwaju do Wilanowa, która rozpoczęła się w sierpniu 2022 roku. 29 października 2024 r. tramwaje ruszyły trasą główną (bez odnogi na Stegny), obsługiwaną przez linie 14, 16, co zapewniło dużą przepustowość i płynność ruchu. Mimo że zasadnicza część trasy została oddana w 2024 r., pełne zakończenie prac technicznych, drogowych, w zakresie zieleni i infrastruktury ma nastąpić w drugiej połowie 2025 r. Nowa linia została wyposażona w tzw. zielone torowisko, co wpływa na poprawę mikroklimatu i estetyki. Trasa została wzbogacona o co najmniej 640 nowych drzew i krzewów, a także kwiatne łąki. Do Wilanowa kursują nowoczesne, niskopodłogowe tramwaje Hyundai Rotem – klimatyzowane, ciche i energooszczędne. W sumie przypisano aż 50 takich wagonów do obsługi nowej linii, zapewniając najwyższy komfort podróży. ■

REKLAMA

KATOWICE
dla odmiany

Strefa kultury

Arena Katowice

Europejskie Miasto Nauki Katowice 2024

Europejskie Miasto Nauki

Miasto Muzyki UNESCO

Katowice
centrum rozwoju

Centrum nowoczesnych usług biznesowych

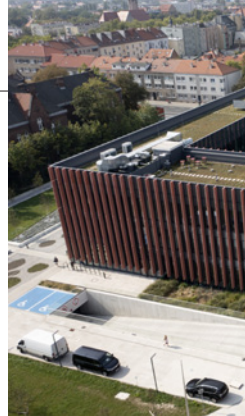
Katowicka Kopalnia Start-upów

Miejski Inkubator Przedsiębiorczości Rawa Ink

Hub gamingowo-technologiczny

Centrum pierwszej polskiej metropolii

Wszystkie drogi prowadzą do **OPOLA**

Nieważne czy autostopem z Karin Stanek, parostatkiem Krzysztofa Krawczyka czy wsiadając do pociągu byle jakiego z Marylą Rodowicz – i tak wszystkie drogi w Polsce (nie tylko muzyczne) prowadzą do Opola. Stolica Polskiej Piosenki już ósmy rok z rzędu uplasowała się na podium rankingu „Wspólnoty” dotyczącego bogactwa samorządów. Wzorem poprzednich kilku lat zajęła 2. miejsce, ustępując tylko Warszawie. Jak wyjaśnić fenomen sukcesu stolicy najmniejszego województwa w kraju, a jednocześnie miasta starszego niż Kraków, o którym pisał już słynny Geograf Bawarski około 850 roku, czyli na długo przed tym, jak narodziła się Polska?

Niepowtarzalna atmosfera, wyjątkowa architektura i gościnność mieszkańców tworzą harmonię Opola, którego bogactwo historyczne kryje się za każdym rogiem zabytkowych kamienic, pośród pomników oraz w wąskich uliczkach starego miasta. Przeszłość na pełnych zasadach fair play konkuruje z teraźniejszością, a nowoczesność idzie pod rękę z tradycją.

– Znakomita passa ośmiu lat z rzędu na podium to zasługa mieszkańców i przedsiębiorców. Są największym kapitałem i wartością Opola. Kochają małą ojczyznę i nieustannie inspirować nas do tego, aby rozwijać to wielokulturowe miasto otwarte na świat i nowoczesność – tłumaczy Arkadiusz Wiśniewski, który prezydentem Stolicy Polskiej Piosenki jest już trzecią kadencję.

Nie byłoby tych wszystkich sukcesów, za które co roku wyróżniane i nagradzane jest miasto, gdyby nie ogromne wydatki na inwestycje samorządu Opola. Od 2015 r. wyniosły ponad 2,1 mld zł, z czego pozyskane dotacje zewnętrzne (m.in. środki unijne) to ponad 900 mln zł. Najpierw Opole potrafiło je pozyskać, a następnie mądrze rozdysponować.

Lista pięknych miejsc i nowych budowli składających się na bogactwo samorządu jest długa i różnorodna. Najnowocześniejszy i najbardziej

Stadion Itaka Arena Opolu to techniczne i ekologiczne cacko na miarę XXI wieku

Centrum Usług Publicznych zbiera pochwały za nowatorskie podejście do mieszkańców Opola

Jedna strefa ekonomiczna jest już pełna. Pora na następną

Magiczna Miejska Biblioteka Publiczna

ekologiczny w Polsce stadion piłkarski Itaka Arena (na zdjęciu podczas ceremonii otwarcia) wyróżniono niedawno w ogólnopolskim rankingu TOP Inwestycji Komunalne 2025. Nagrody zbiera także Centrum Usług Publicznych (kilka tygodni temu docenione przez prezydenta RP), które zrewolucjonizowało sposób funkcjonowania mieszkańców w zakresie załatwiania spraw urzędowych. Kiedyś stała tam fabryka części samochodowych. Obecnie uciążliwy przemysł przeniósł się do strefy ekonomicznej na obrzeżach miasta, która wypełniła się biznesem z całego świata.

Siłą Opola są firmy ze wszystkich zakątków globu. To stąd codziennie wyjeżdżają w świat m.in. quady, skutery i motocykle amerykańskiej grupy Polaris Industries. Produkcją na cały świat odżywkę dziecięcą Nutricia jest strategiczną w Europie fabryką grupy spółek Danone (kilka tygodni temu otworzyła nowy zakład za ponad 230 mln zł), a Zott na cały świat wysyła z Opola pyszne jogurty. To tutaj siedziby mają też jedno z największych biur turystycznych w Europie – Itaka, potentat na rynku przewozów autobusowych – Sindbad, czy firma gigant Capgemini.

Aktualnie biznesowym oczkiem w głowie samorządu jest strefa ekonomiczna na Opole-Wrzoski. Jedną z dwóch branych obecnie pod uwagę lokalizacji budowy gigantycznej fabryki materiału aktywnego katody – elementu ogniów elektrycznych. Amerykańska firma Ascend Elements chce w dwóch transzach wydać na ten cel 7 mld zł. To jedyna taka technologia na świecie. Amerykanie mają już za sobą wizytę studyjną dotyczącą tej inwestycji. Strefa we Wrzoscach budzi zainteresowanie, bo jest najlepiej uzbrojonym terenem inwestycyjnym w Europie. Są tu dostępne gigantyczne ilości prądu za sprawą Elektrowni Opole, gazu (obok przechodzi wielki gazociąg) i wody, którą jest w stanie zapewnić spółka Wodociągi i Kanalizacja Opole. Atrak-

cyjność potęguje fakt, że teren położony jest w pobliżu 300-tysięcznej aglomeracji opolskiej, raptem 4 km od węzła autostrady Opole-Północ, skąd prosta droga zarówno na zachód, jak i wschód Europy.

Mało jest miast w Polsce, które w swoim centrum mają dwie wyspy – w przypadku stolicy województwa to zielone oazy Bołko i Pasięka. W pobliżu rozpościera się 10-hektarowy oświetlony i monitorowany Park 800-lecia, pełen ścieżek pieszo-rowerowych, ze strefą rodzinną i wypoczynkową, otoczony zielenią tysięcy nowych drzew. Piękny park łączy z miastem most pieszo-rowerowy imienia mistrza Joachima Halupczoka. W pobliżu nad Odrą znajduje się Park Nadodrzański oraz zoo, które w ostatnich latach zmieniło się nie do poznania. Lwy, tygrysy i nowe Akwarium z tropikalnymi rybami to tylko mały fragment większej całości tego tłumnie odwiedzanego miejsca.

W jednej z najdynamiczniej rozwijających się dzielnic furorę robi tętniąca solankowa Malinka-Zdrój, a jeszcze bliżej centrum zrewitalizowany obszar dawnej cementowni Piast, która dziś jest pięknym parkiem z boiskami i wybiegiem dla psów oraz stacją dla nurków.

Plac im. Kory Sipowicz

To samo spotkało wszystkie najważniejsze place w mieście i reprezentacyjny deptak prowadzący z dworca na Rynek. Dla usprawnienia poruszania się po mieście działa ITS (system informatyczny, którego zadaniem jest sterowanie sygnalizatorami na skrzyżowaniach, a także informowanie kierowców o wolnych miejscach parkingowych, zdarzeniach drogowych, natężeniu ruchu czy warunkach atmosferycznych). Uruchomiono również pięć centrów przesiadkowych, w tym najważniejsze Opole Główne, na szczycie którego dumnie błyszczy neon „Witamy w Stolicy Polskiej Piosenki”. Bogactwo Opola to właśnie kilkudziesięcioletnia tradycja bycia Stolicą Polskiej Piosenki. To w miejscowym Amfiteatrze Tysiąclecia debiutują kolejne pokolenia największych gwiazd polskiej sceny. Organizowany

Miasto buduje coraz więcej mieszkań w ramach TBS

od 1963 roku Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki dominuje w wizerunku miasta i jest silnie zakorzeniony w jego tożsamości. Tutaj także mieści się wyjątkowe w europejskiej skali Muzeum Polskiej Piosenki, które oryginalnością i interaktywnością porównywalne jest ze słynnym Muzeum Beatlesów w Liverpoolu.

Kompaktość miasta sprawia, że większość wymienionych atrakcji i najważniejszych punktów na mapie Opola jest dosłownie na wyciągnięcie ręki. Także wspaniały, renomowany i nagradzany Teatr Lalki i Aktora, dramatyczny Teatr im. Jana Kochanowskiego, Filharmonia Opolska, Muzeum Śląska Opolskiego, Muzeum Wsi Opolskiej, przepiękna architektonicznie Miejska Biblioteka Publiczna, Uniwersytet Opolski, Politechnika Opolska, Centrum Aktywności Społecznej, Centrum Dialogu Obywatelskiego czy Zamek Górny i Wieża Piastowska, pamiątka po zamku zburzonym przez Niemców.

Opole nie ma ambicji bycia miastem europejskim, bo już nim jest. Dąży do tego, aby pokonywać cywilizacyjne przeszkody, a jedną z największych jest depopulacja. Do tego potrzebna jest inwestycja w rodzinę (także pieczę zastępczą), budowa przedszkoli, nowych mieszkań, a także rozwój oświaty i dbałość o seniorów, których w ekspresowym tempie przybywa w całej Europie. Potrzebna jest także współpraca i dobra wola rządzących, którzy w samorządzie widzą partnera, nie zaś wyłącznie koalicjanta do zadań specjalnych. ■

Podatki, dotacje i „kroplówki”

W tej kategorii czołówka naszego rankingu od 15 lat niemal się nie zmienia. Sopot nieprzerwanie okupuje pierwsze miejsce, a Płock tylko czterokrotnie ustąpił z drugiego. O dalsze lokaty regularnie rywalizują Gliwice, Krosno i Ostrołęka, wymieniając się miejscami. W tym roku w pierwszej dziesiątce są także Bielsko-Biała, Dąbrowa Górnicza, Nowy Sącz, Świnoujście oraz Konin.

Zmodernizowany Młodzieżowy
Dom Kultury nr 1 w Tychach.
Fot. Mariusz Ślęczka/Miejski Zarząd
Budynków Mieszkalnych

Jerzy Łuźniak
prezydent
Jeleniej Góry

Zadania realizujemy na wysokim poziomie

Taki skok w rankingu pokazuje, że Jelenia Góra wyjątkowo dużo straciła na zmianach systemów finansowania JST, więcej niż inne miasta na prawach powiatu. Mimo to cały czas realizowała zadania na wysokim poziomie, a także dbała o rozwój, realizując kolejne inwestycje. Odzyskanie dobrej kondycji finansowej wymaga dużo pracy i odpowiednio wysokich środków z budżetu państwa, adekwatnych do skali realizowanych zadań. Szczególnie potrzebne jest dofinansowanie zadań oświatowych, utrzymania i modernizacji dróg (miasto, jako na prawach powiatu, utrzymuje drogi gminne, powiatowe i krajowe), a także dofinansowanie zadań inwestycyjnych, które są realizowane w dużej skali.

Jelenia Góra odnotowała najwyższy awans spośród wszystkich 48 miast – przesunęła się aż o 10 pozycji, osiągając 26. miejsce, swoje najlepsze w historii rankingu. Władze miasta zwracają uwagę, że to przede wszystkim efekt jednorazowego wzrostu dochodów, w tym znacznego zwiększenia wpływów z podatku PIT oraz subwencji z budżetu państwa.

Dochody w górę, deficyt pod kontrolą

W 2024 roku dochody z PIT przekazane Jeleniej Górze wzrosły o prawie 50 proc. w porównaniu do roku poprzedniego – do 141 mln zł. Był to skutek m.in. wypłaty dodatkowych środków, w tym jednorazowej „kro-

plówki” w grudniu oraz wyrównania za 2022 rok. Władze zaznaczają jednak, że wysoki skok jest częściowo efektem bardzo niskiej bazy z 2023 roku, kiedy to wpływy z PIT były niższe nawet niż w 2018 roku.

Wyraźny wzrost odnotowano także w przypadku subwencji oświatowej – w 2024 roku była o ponad 67 mln zł wyższa niż rok wcześniej. Część tych środków przeznaczono na usuwanie skutków powodzi, która w ubiegłym roku dotknęła jeleniogórskie szkoły. Miasto otrzymało również dodatkowe środki wyrównawcze, subwencję rozwojową oraz fundusze na pokrycie innych strat spowodowanych żywiołem. Nieco wyższe były też dochody własne, w tym z podatku od nieruchomości.

MIASTA NA PRAWACH POWIATU

mości oraz opłaty uzdrowiskowej, co wiąże się m.in. z poprawą ściągalności oraz rozwojem lokalnej turystyki. Władze miasta przypominają jednak, że rok 2023 był wyjątkowo trudny finansowo – po raz pierwszy pojawił się deficyt bieżący, a niskie dochody z PIT zmusiły miasto do sięgnięcia po środki zewnętrzne i zadłużenie.

Sytuacja w 2025 roku jest lepsza, wynika ze zmian w modelu finansowania samorządów, ale – jak podkreślają urzędnicy – nie rozwiązuje wszystkich problemów. Miasto wciąż mierzy się z niedoszacowaniem subwencji oświatowej, zbyt niskimi środkami na utrzymanie dróg oraz niewystarczającym finansowaniem zadań zleconych.

Władze deklarują kontynuację działań zwiększających dochody własne, takich jak rozbudowa strefy płatnego parkowania, przygotowanie terenów inwestycyjnych czy podnoszenie wpływów z opłaty uzdrowiskowej. Trwa również poszukiwanie oszczędności poprzez inwestycje przynoszące długofalowe korzyści, jak termomodernizacje czy wymiana oświetlenia.

Wśród zapowiadanych na najbliższe miesiące działań są m.in. odbudowa infrastruktury po powodzi, modernizacja miejskiego basenu i rozwój sieci rowerowej. Miasto chce także kontynuować pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania – z funduszy krajowych i unijnych – by ograniczyć konieczność zadłużania się.

Rekordowe dotacje, udane transakcje

Skok w rankingu zanotowały również Tychy, które przesunęły się o 7 pozycji, osiągając 15. miejsce – jedną z najwyższych lokat w swojej historii. Poprawa sytuacji finansowej miasta wynikała w dużej mierze z tych samych czynników, które miały znaczenie dla awansu Jeleniej Góry. Jest to wyraźny wzrost dochodów z PIT, ale też pozyskiwanie funduszy zewnętrznych – unijnych i krajowych. Z tytułu udziału w podatku PIT dochody wzrosły o niemal 60 proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Wpływ na to miały m.in. rozliczenie należnych udziałów za 2022 rok oraz przekazanie przez rząd jednorazowej „kroplówki” pod koniec roku.

Budżet Tychów w 2024 roku przekroczył 1,2 mld zł, a zadłużenie utrzymano na bardzo niskim poziomie – 11,6 proc. Władze podkreślają, że to

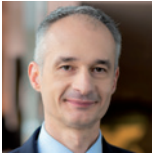
2019	2020	2021	2022	2023	2024	Miasto	Zamożność per capita 2024 (w zł)
1	1	1	1	1	1	Sopot	12956,83
2	2	2	2	2	2	Płock	12104,71
3	3	3	5	4	3	Gliwice	9963,13
5	4	6	4	5	4	Krosno	9653,18
6	7	9	7	7	5	Ostrołęka	9584,49
10	10	7	8	8	6	Bielsko-Biała	9428,04
4	5	4	10	11	7	Dąbrowa Górnicza	9416,21
7	6	8	9	9	8	Nowy Sącz	9226,60
31	9	5	3	6	9	Świnoujście	9187,33
8	8	10	6	10	10	Konin	9098,53

wynik konsekwentnej polityki finansowej, której celem było łączenie ambitnych inwestycji z odpowiedzialnym zarządzaniem długiem. Tychy nie oszczędzały na rozwoju – wydatki inwestycyjne wyniosły ponad 158 mln zł, co stanowiło 13,3 proc. wszystkich wydatków. Środki te zostały przeznaczone na projekty o wysokiej wartości dodanej, takie jak rozbudowa Szpitala Megrez, modernizacja Teatru Małego i Młodzieżowego Domu Kultury nr 1, czy termomodernizacja budynków użyteczności publicznej. Wszystkie te inwestycje bezpośrednio wpływają na jakość życia mieszkańców.

Jednym z największych sukcesów było pozyskanie rekordowych 221 mln zł z funduszy europejskich i krajowych. Największe dofinansowane przedsięwzięcia to projekt „Postaw na OZE” z dofinansowaniem na poziomie 93 mln zł oraz Tyski Hub Zielonej Gospodarki – inwestycja o wartości ponad 96 mln zł, ukierunkowana na transformację energetyczną i rozwój innowacyjnych technologii.

Miasto zanotowało również znaczne wpływy majątkowe, m.in. dzięki sprzedaży ponad 5,7 ha gruntów Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej za ponad 12 mln zł netto. Była to jedna z największych transakcji nieruchomościowych w regionie w ostatnich latach. Pozyskane środki wzmocniły budżet majątkowy i poprawiły pozycję finansową miasta.

Władze Tychów przyznają jednak, że pomimo pozytywnego bilansu roku 2024 bieżące wyzwania pozostają aktualne, a subwencje, zwłaszcza oświatowa, nadal są niewystarczające w stosunku do rzeczywistych potrzeb. ■

Maciej Gramatyka
prezydent Tychów

Dobrze gospodarujemy publicznymi pieniędzmi

Jednym z powodów wzrostu dochodów własnych, który przyczynił się do znaczącego awansu miasta w rankingu zamożności, były wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych. Kolejnym czynnikiem były jednorazowe wpływy osiągnięte m.in. ze sprzedaży nieruchomości oraz z podatku od nieruchomości za lata ubiegłe, wynikające z przeprowadzonego postępowania podatkowego. Reforma finansów jednostek samorządu terytorialnego, wprowadzona na początku bieżącego roku w wyniku nowelizacji ustawy o dochodach JST, zapewniła miastu wzrost dochodów ogółem, niezależniąc budżet od polityki podatkowej rządu. Biorąc pod uwagę negatywne skutki, jakie w budżecie wywołały wcześniejsze reformy wprowadzone przez rząd, przede wszystkim w ramach Polskiego Ładu, tę zmianę należy ocenić bardzo pozytywnie. Pozwoliło to m.in. na bardziej realne planowanie projektów inwestycyjnych w kolejnych latach budżetowych. Dla porównania, planowane inwestycje w roku bieżącym są wyższe od wykonanych w 2024 r. o ponad 70 proc. Nadal jednak borykamy się ze wzrostem wydatków bieżących, wynikającym m.in. ze wzrostu kosztów pracy i energii. Dlatego z ostateczną oceną nowego systemu finansowania należy poczekać przynajmniej do zamknięcia obecnego roku.

Powiaty pokazują swoją siłę

Ranking „Wspólnoty” kolejny raz potwierdził, że potrafią skutecznie zarządzać swoimi zasobami, rozwijać się dynamicznie i tworzyć dobre warunki życia dla mieszkańców. Zestawienie pokazuje, jak różne są drogi powiatów do sukcesu – od inwestycji w infrastrukturę, przez efektywne wykorzystywanie funduszy zewnętrznych, po mądre planowanie przestrzenne i rozwijanie lokalnej przedsiębiorczości.

Otwarcie odcinka drogi Będolino – Sośnica w powiecie drawskim. Fot. UMWZ

Na czele zestawienia znalazły się powiaty, które od lat konsekwentnie budują swoją silną pozycję, ale również takie, które w ostatnich latach zdołały wykonać imponujący skok rozwojowy. Wyróżniają się przede wszystkim skutecznym zarządzaniem finansami publicznymi, inwestycjami odpowiadającymi na potrzeby mieszkańców oraz zdolnością do przyciągania partnerów biznesowych. Jednym z nich jest powiat przysuski,

który w 2024 r. pozyskał finansowanie na przebudowę zbiornika wodnego z budową architektury upustowej na terenie gminy Borkowice. Całkowita wartość przedsięwzięcia wynosi 411 tys. zł, z czego 85 proc. pokryje dotacja z programu „Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027”. Zakres prac obejmie m.in. odmulenie zbiornika, oczyszczenie linii brzoowej, pogłębienie i uformowanie skarp oraz wybudowanie upustu umożli-

wiającego umożliwiającej regulację poziomu wód opadowych i roztopowych ze zlewni o powierzchni 56 ha.

Wysokie miejsca zajęły powiaty z różnych części Polski – od Mazowsza, przez Pomorze i woj. świętokrzyskie, po regiony zachodnie i północno-wschodnie. To najlepszy dowód na to, że zamożność nie jest domeną wyłącznie dużych miast czy aglomeracji. Również mniejsze ośrodki potrafią skutecznie wykorzystywać swoje atuty.

Na terenie dawnej cukrowni we Włostowie (woj. świętokrzyskie) powstaje inkubator przemysłowy, którego inwestorem jest powiat opatowski. W ramach zadania realizowanego z udziałem środków z Programu Inwestycji Strategicznych (dofinansowanie przekracza 15 mln zł) powstanie hala produkcyjno-magazynowa o powierzchni ponad 4 tys. mkw., wyposażona w pomieszczenia socjalne oraz zaplecze infrastrukturalne. Całkowita wartość inwestycji wynosi blisko 20 mln zł. Celem przedsięwzięcia jest wspieranie lokalnych firm i rolników – poprzez udostępnianie powierzchni produkcyjnej i magazynowej na preferencyjnych zasadach oraz kompleksowe wsparcie doradcze, księgowe i prawne, w tym w zakresie pozyskiwania funduszy UE.

Na uwagę zasługuje też obecność powiatów z Pomorza i zachodniej Polski, które skutecznie wykorzystują potencjał turystyczny i gospodarczy regionu, jednocześnie rozwijając lokalną infrastrukturę i poprawiając jakość usług publicznych. Samorządy te, dzięki dobrze zaplanowanym inwestycjom i umiejętnej współpracy z mieszkańcami, również udowadniają, że potrafią znaleźć własną drogę do rozwoju. Potwierdzeniem tego jest zakończenie III etapu przebudowy drogi powiatowej Wierzchowo – Sośnica na odcinku Będolino – Sośnica, realizowanej przez powiat drawski w ramach projektu „Budowa lub modernizacja dróg lokalnych” z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Całkowity koszt inwestycji przekroczył 8 mln zł, z czego blisko 4 mln zł pochodziło z dofinansowania przyznanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego. Zakres prac objął przebudowę nawierzchni jezdni na odcinku ponad 2 km, modernizację chodników i poboczy, budowę zatoki autobusowej oraz zagospodarowanie terenów zielonych. Celem inwestycji jest zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz poprawa warunków życia mieszkańców wsi i dostępności lokalnych usług. ■

2019	2020	2021	2022	2023	2024	Powiat	Województwo	Zamożność per capita 2024 (w zł)
2	1	1	2	2	1	przysuski	mazowieckie	2826,64
1	2	2	1	1	2	człuchowski	pomorskie	2742,35
3	3	3	4	3	3	opatowski	świętokrzyskie	2727,85
5	9	5	8	5	4	drawski	zachodniopomorskie	2451,24
18	11	6	6	8	5	lipski	mazowieckie	2409,21
4	5	4	3	4	6	węgorzewski	warmińsko-mazurskie	2359,37
11	15	7	13	7	7	szczecinecki	zachodniopomorskie	2351,22
6	7	10	10	9	8	świdwiński	zachodniopomorskie	2329,30
9	13	9	9	6	9	głubczycki	opolskie	2321,30
7	8	8	11	10	10	pułtusi	mazowieckie	2299,19

Stalowa Wola — przyszłość zaczyna się tutaj

W świecie, który coraz częściej poszukuje równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, spokojnych i bezpiecznych miejsc do życia, dostępu do nowoczesnej edukacji, kultury oraz dobrze płatnej pracy – Stalowa Wola wychodzi naprzeciw tym oczekiwaniom. Obchodzące w tym roku 80-lecie nadania praw miejskich miasto to przykład konsekwentnie realizowanej wizji nowoczesności, komfortu i rozwoju.

Wszeloboczną zielenią, uporządkowaną przestrzeń, spokojne osiedla i przyjazna infrastruktura tworzą przestrzeń sprzyjającą codziennemu życiu i wypoczynkowi. Rewitalizacja kolejnych części miasta to nie tylko zmiana estetyki – to przemyślana inwestycja w bezpieczeństwo, funkcjonalność i jakość życia mieszkańców.

Stalowa Wola to miasto otwarte i ambitne, które swoją energią i odwagą przyciąga wielkich inwestorów. To tutaj zainwestował koreański gigant SK Nexilis, dynamicznie rozwija się Huta Stalowa Wola, a strefa przemysłowa Euro-Park Stalowa Wola stale zyskuje nowe funkcje i znaczenie. Jednocześnie rozbudowywana sieć dróg, nowoczesne tunele i budowa mostu na Sanie sprawiają, że miasto staje się jednym z najlepiej skomunikowanych punktów regionu.

Jednym z kluczowych filarów rozwoju miasta jest nowoczesne budownictwo mieszkaniowe. Dzięki programowi „Z perspektywą w Stalowej Woli” i projektom Społecznej Inicjatywy Mieszkaniowej powstają nowe, komfortowe osie-

dla – Osiedle Leśna i Osiedle Ogrodowe – odpowiadające na realne potrzeby mieszkańców.

Miasto nieustannie inwestuje w rekreację. Zielone Błonia nad Sanem, tętniący życiem Park Miejski z wodnym placem zabaw i parkiem linowym, zrewitalizowany Ogród Jordanowski z tętniącą solankową i nowy Ogród Zucha – to miejsca integrujące pokolenia. Już wkrótce dołączy do nich nowoczesny Aquapark oraz Centrum Sportów Młodzieżowych z kręgielnią, parkiem trampolin i krytym skateparkiem.

Stalowa Wola aktywnie rozwija tereny przyrodnicze. Zmodernizowane starorzecze Sanu z trasami spacerowymi, pomostami i miejscami do rekreacji stało się naturalnym sercem miasta. Tor rolkowy, pumptrack, stadion lekkoatletyczny i nowoczesne kor-

Lucjusz
Nadberezny,
prezydent
Stalowej Woli

ty tenisowe przyciągają zarówno sportowców, jak i całe rodziny.

Wizytówką miasta jest również Podkarpackie Centrum Piłki Nożnej – jeden z najlepszych ośrodków piłkarskich w Polsce. Obiekt gościł reprezentację Polski U-19, młodzieżową Ligę Mistrzów UEFA, czy też był areną kobiecego turnieju UEFA Euro U-19.

Stalowa Wola to miasto zielone – otoczone lasami, pełne nowych nasadzeń, świadome ekologicznie. Nowoczesna flota autobusów elektrycznych, miejski system rowerowy, inwestycje w efektywność energetyczną i gospodarkę odpadami potwierdzają pozycję miasta jako lidera zrównoważonego rozwoju. Miasto żyje także kulturą. Muzeum Regionalne, jedyne w Polsce Muzeum Centralnego Okręgu Przemysłowego, Galeria Alfonsa Karpińskiego, Miejski Dom Kultury, Rozwadowski Dom Kultury „Sokół” oraz odnowiony Rynek w Rozwadowie tworzą sieć instytucji, które łączą historię, sztukę i wspólnotę. Stalowa Wola myśli o przyszłości. Program „Luckowe” wspiera młodych rodziców, bezpłatna komunikacja miejska i aplikacja LifeStal ułatwiają codzienność. W ostatnich latach miasto intensywnie inwestuje w edukację – powstają nowoczesne przedszkola, hale sportowe, boiska i nowe skrzydło szkoły. Nie zapomina także o starszych mieszkańcach. Nowoczesne Centrum Aktywności Seniora oferuje bogaty program zajęć i warsztatów, a Poradnia Medycyny Paliatywnej to wyraz realnej troski o godność i opiekę w najtrudniejszych momentach życia.

O Stalowej Woli można mówić długo. To miasto ludzi o stalowym charakterze – otwarte, ambitne, tworzące przestrzeń do życia, rozwoju i realizacji marzeń. Tu przyszłość naprawdę się zaczyna. ■

W tych miastach po prostu dobrze się żyje

Polkowice, Grodzisk Mazowiecki, Pruszcz Gdański to podium naszego zestawienia w kategorii miast powiatowych. Zaraz za nimi znajdują się Stalowa Wola, Zakopane i Piaseczno. O ile baza dochodowa Polkowic sprawia, że miasta w zasadzie dogonić się nie da, o tyle na kolejnych miejscach widać zmiany.

Pruszcz Gdański zanotował w ostatnich latach wzrost budżetu i dochodów własnych, co przełożyło się na awans w rankingu. To efekt przede wszystkim korzystnej struktury dochodów i wydatków budżetowych, inwestycji w infrastrukturę oraz sprzyjających czynników demograficznych i lokalizacyjnych. Radni miasta uchwalili budżet na 2024 r. z dochodami w wysokości

263,7 mln zł i wydatkami 282,4 mln zł. Najważniejsze źródła dochodów to udziały w podatkach PIT i CIT oraz subwencje, a także wpływy z lokalnych opłat. Dzięki rosnącej liczbie podatników oraz efektywnej ściągalności podatków PIT miasto systematycznie zwiększa wpływy do budżetu. Znaczną część budżetu przeznacza na inwestycje. Przedsięwzięcia koncen-

trowały się na modernizacji dróg, kanalizacji oraz obiektów publicznych. Do najważniejszych należały rozbudowa sieci drogowej i kanalizacyjnej. Intensywnie inwestuje także w edukację i kulturę, np. rozbudowę SP nr 3 (hala sportowa) za ok. 7,2 mln zł czy modernizację CKiS. W 2024 r. Pruszcz Gdański przeprowadził kilka ważnych inwestycji komunikacyjnych i rewitalizacyjnych. Jednym z kluczowych projektów było otwarcie nowego ronda i ścieżki pieszo-rowerowej w Rusocinie, zrealizowanych wspólnie z powiatem gdańskim.

Pruszcz Gdański zacieśnił współpracę metropolitalną. W listopadzie 2024 r. (wraz z gminą ościenią) przystąpił do systemu roweru publicznego MEVO. Ośrodek korzysta na szybkiej rozbudowie aglomeracji trójmiejskiej, a migracje wewnętrzne sprzyjają rozwojowi: wiele rodzin wybiera to miasto ze względu na atrakcyjną lokalizację (bliskość trójmiejskich aglomeracji, drogę ekspresową S6) i rozwiniętą infrastrukturę. Na korzyść miasta działa także przyrodnicze otoczenie – z dala od zatłoczonego centrum Trójmiasta, lecz z dogodnym dojazdem do centrum

Stara cukrownia ożyje

Cukrownia w Pruszczu Gdańskim to nie tylko przemysłowy relikw z przeszłości, ale dziś także symbol nowoczesnej rewitalizacji i świadomego łączenia dziedzictwa z przyszłością. Zbudowana w latach 1879–1880, przez ponad 120 lat przetwarzała buraki cukrowe, stanowiąc serce lokalnej gospodarki. Po zamknięciu w 2004 roku pograżyła się w letargu – aż do dziś, gdy rozpoczyna się jej spektakularna metamorfoza.

Ten imponujący, 19-hektarowy kompleks przemysłowy przeobraża się w nowoczesne, wielofunkcyjne centrum miejskie. W najbliższych 10 latach powstanie tu m.in. ponad 1700 mieszkań, 2,5 tysiąca miejsc parkingowych oraz 2,4 ha zieleni. Pojawia się restauracje, butiki, biura, centrum medyczne, hotel oraz miejsce na wydarzenia kulturalne i rekreację. Serce dzielnicy stanowić będzie tzw. Cukroteka – szklana konstrukcja w formie oranżerii, która połączy klimat przemysłowego dziedzictwa z nowoczesną funkcjonalnością. Miasto odegrało znaczącą rolę w całym procesie. W 2017 roku rada przyjęła gminny program rewitalizacji, identyfikujący dawną cukrownię jako obszar wymagający kompleksowego odnowienia i regeneracji społeczno-przestrzennej. Decydującym aktem było zaś przyjęcie nowego miejscowego planu zagospodarowania, który umożliwia adaptację zabytkowych budynków i pozwala na stworzenie tam nowych funkcji – mieszkaniowych, usługowych i rekreacyjnych.

MIASTA POWIATOWE

Gdańska – co podnosi jego atrakcyjność mieszkaniową. Pozycję najzamożniejszego miasta powiatowego w Polsce od lat utrzymują jednak Polkowice. Dochód per capita wyniósł tam w 2024 r. aż 10 706 zł, przez co ośrodek zdecydowanie wyprzedza inne miasta, takie jak Grodzisk Mazowiecki (ok. 9239 zł) czy Pruszcz Gdański (8292 zł). Głównym motorem finansowania gminy są wpływy z podatku od nieruchomości (ponad 3 proc. dochodów własnych) – generowane przez strategiczne firmy wydobywcze w regionie, w tym miedziowy gigant KGHM Polkowice. Dodatkowo duży wpływ ma funkcjonowanie Zbiornika „Żelazny Most” – największej europejskiej instalacji unieszkodliwiania odpadów pogórnicznych – co przekłada się na znaczącą część CIT oraz opłat środowiskowych.

W 2024 r. budżet Polkowic zaplanowano z wydatkami sięgającymi 419,3 mln zł, w tym aż 99,3 mln zł na wydatki majątkowe. Wśród kluczowych działań znalazły się: modernizacja i rozbudowa Aquaparku, prace drogowe – budowa dróg gminnych i wiejskich, rozbudowa transportu publicznego, inwestycje w infrastrukturę edukacyjno-społeczną (ok. 86 mln zł przeznaczono na oświatę; kolejne 16 mln zł – na pomoc społeczną, 12 mln zł – na ochronę zdrowia).

2019	2020	2021	2022	2023	2024	Miasto	Województwo	Zamożność per capita 2024 (w zł)
1	1	1	1	1	1	Polkowice	dolnośląskie	10706,10
2	2	2	3	2	2	Grodzisk Mazowiecki	mazowieckie	9239,22
10	11	5	10	4	3	Pruszcz Gdański	pomorskie	8292,19
31	38	50	6	23	4	Stalowa Wola	podkarpackie	8133,48
5	5	3	2	3	5	Zakopane	małopolskie	7866,60
3	3	4	9	13	6	Piaseczno	mazowieckie	7607,06
4	4	6	5	5	7	Kozienice	mazowieckie	7481,59
20	20	13	7	7	8	Kołobrzeg	zachodniopomorskie	7459,38
9	8	9	14	9	9	Goleniów	zachodniopomorskie	7408,32
11	14	17	17	10	10	Świecie	kujawsko-pomorskie	7265,62

Na sukces budżetowy wpływa przede wszystkim obecność przemysłu górniczego, generującego znaczące wpływy podatkowe, wspierające wysokie dochody własne. Miasto wykorzystuje te środki w zrównoważony sposób – znaczna część trafia na inwestycje,

edukację, transport i zdrowie, a jednocześnie dąży do ograniczenia nadmiernego zadłużenia. Wypracowana nadwyżka operacyjna (dochody bieżące pokrywające wydatki bieżące) umożliwia stabilną politykę inwestycyjną. ■

Rozwój, inwestycje i kultura. Grodzisk Mazowiecki patrzy w przyszłość

Rok 2024 był wyjątkowy – przeprowadzono wybory w nietypowym, wiosennym terminie, co skutkowało funkcjonowaniem dwóch kadencji w jednym roku. Miało to wpływ na tempo realizacji wielu kluczowych projektów, również tych ogólnopolskich. Grodzisk Mazowiecki nadal dynamicznie się rozwija, a rosnąca liczba mieszkańców stawia przed samorządem nowe wyzwania i wymaga elastyczności w działaniu. Miniony rok to czas intensywnych inwestycji – zakończyliśmy budowę Szkoły Podstawowej

z przedszkolem w Szczęsnem, która w części tymczasowo służyła również licealistom po pożarze ich szkoły. Powstały nowe drogi, świetlice wiejskie, boiska oraz cieszące się dużym zainteresowaniem planetarium w Hali Widowiskowo-Sportowej CAiIS. Rozpoczęliśmy także realizację nowych przedsięwzięć, takich jak budowa Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego, Centrum Kultury w Książenicach, pierwszego żłobka, a także rozbudowa Pawilonu Kultury i szkoły w Izdebnie Kościelnym.

W sferze planowania przestrzennego trwają prace nad nowym planem ogólnym dla gminy, poprzedzone szerokimi konsultacjami społecznymi, z których wpłynęło blisko 1500 wniosków. Rozpoczęliśmy również prace nad strategią rozwoju oraz nawiązaliśmy intensywną współpracę z Centralnym Portem Komunikacyjnym, co otwiera przed gminą nowe możliwości.

Nie zwalniamy tempa i z optymizmem patrzymy w przyszłość. Naszym celem jest pozostanie w gronie najlepszych gmin w Polsce. Jednym z obszarów, który nasi mieszkańcy oraz sąsiedzi szczególnie doceniają,

jest bogate życie kulturalne. Dlatego serdecznie zapraszam do udziału w III edycji Festiwalu Kultur Świata, który odbędzie się 23–27 lipca 2025 roku w Grodzisku Mazowieckim. Na koniec chciałbym podziękować wszystkim, którzy przyczynili się do sukcesów mijającego roku, w tym także do zajęcia przez gminę I miejsca na Mazowszu i II w kraju w rankingu „Wspólnoty” – mojemu poprzednikowi Grzegorzowi Benedykcińskiemu, radnym VIII kadencji, a przede wszystkim przedsiębiorcom i mieszkańcom naszej gminy. Razem tworzymy miejsce, z którego możemy być dumni. ■

Tomasz Krupski
Burmistrz Grodziska Mazowieckiego

Szkoła Podstawowa w Szczęsnem

Świecie to wspólnota oparta na wartościach

Gmina kolejny raz znalazła się na wysokiej pozycji wśród najlepiej zarządzanych jednostek samorządowych w Polsce.

Położona na malowniczej skarpie doliny przy ujściu Wdy do Wisły gmina Świecie to miejsce, które harmonijnie łączy walory przyrodnicze z dynamicznym rozwojem gospodarczym i społecznym. Każde podejmowane działanie samorządu podporządkowane jest nadrzędnemu celowi: znajdowaniu równowagi między rozwojem a komfortem życia mieszkańców.

Rok 2024 był dla gminy Świecie rokiem stabilności i gospodarności. Dochody budżetu wyniosły 298,29 mln zł, co stanowiło aż 101,87 proc. planu. Wydatki zamknęły się w kwocie 285,4 mln zł, z czego aż 45,4 mln zł przeznaczono na wydatki majątkowe, umożliwiające realizację 115 zadań inwestycyjnych. Co szczególnie godne podkreślenia, poziom zadłużenia na koniec 2024 roku wyniósł niespełna 800 tys. zł – to efekt konsekwentnie realizowanej

polityki finansowej oraz skutecznego pozyskiwania środków zewnętrznych.

Obecny rok to nowy rozdział w historii gminy – czas bez zadłużenia i rekordowych inwestycji. Planowane wydatki majątkowe w 2025 roku wynoszą aż 85 mln zł, co pozwoli na realizację 166 zadań. Kluczem do sukcesu pozostaje bieżąca analiza i monitorowanie wydatków oraz efektywne aplikowanie o fundusze zewnętrzne.

Wśród strategicznych inwestycji na szczególne wyróżnienie zasługuje projekt realizowany wspólnie z Zakładem Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. – budowa Miejskiej Komunalnej Oczyszczalni Ścieków w Świeciu, na który pozyskano ponad 60 mln zł dofinansowania. To przedsięwzięcie o ogromnym znaczeniu ekologicznym i społecznym.

Rozwój gminy nie ogranicza się do sfery inwestycyjnej – obejmuje wszystkie aspekty życia społecznego. To miejsce, w którym trwa konty-

Inwestycje w lokalne drogi, rozbudowę składowiska odpadów, wsparcie dla artystów, organizacja imprez kulturalnych i sportowych oraz działania na rzecz edukacji i bezpieczeństwa pokazują, że gmina rozwija się w sposób kompleksowy i odpowiedzialny.

nuacja polityki prospołecznej, zmienia się wizerunek – z przemysłowego ośrodka w kierunku atrakcyjnego turystycznie miasta z odnowionym zamkiem krzyżackim i jego otoczeniem oraz bogatą ofertą kulturalną. Inwestycje w lokalne drogi, rozbudowę składowiska odpadów, wsparcie dla artystów, organizacja imprez kulturalnych i sportowych oraz działania na rzecz edukacji i bezpieczeństwa pokazują, że gmina rozwija się w sposób kompleksowy i odpowiedzialny. Nie byłoby sukcesu gminy Świecie bez ludzi – pracowników samorządowych, partnerów społecznych, przedsiębiorców i, przede wszystkim, mieszkańców. To ich zaangażowanie, energia i otwartość tworzą wyjątkową atmosferę tego miejsca. Gmina Świecie to wspólnota oparta na wartościach – solidarności, wzajemnym szacunku i odpowiedzialności za wspólne dobro. Z wyrazami szacunku i wdzięczności dla wszystkich, którzy każdego dnia pracują na rzecz gminy Świecie – dziękuję! ■

Burmistrz Świecia
Krzysztof Kułakowski

Piaseczno stawia na zrównoważony rozwój

O wyzwaniach stojących przed największą pod względem liczby ludności gminą miejsko-wiejską w Polsce rozmawiamy z Danielem Putkiewiczem, burmistrzem Piaseczna.

Wysokie miejsce w rankingu założeń jednostek samorządu terytorialnego sugeruje, że dochody gminy utrzymują się na dobrym poziomie. Co przede wszystkim na to wpływa?

Głównym źródłem dochodów jest udział w podatku PIT. W ostatnich latach liczba mieszkańców systematycznie rosła, rosły więc również wpływy do budżetu. Kluczowe było również ustabilizowanie polityki fiskalnej państwa w taki sposób, by samorządy mogły w sposób bardziej przewidywalny planować dochody, a co za tym idzie, również wydatki. Trzeba pamiętać, że wzrost liczby mieszkańców wiąże się z koniecznością zaspokojenia rosnących potrzeb w zakresie infrastruktury zarówno technicznej, jak i społecznej.

Wiele gmin w Polsce się wyludnia, tymczasem Piaseczno wciąż odnotowuje wzrost liczby mieszkańców. Z czego to wynika?

Z sąsiedztwa stolicy zapewne. W ciągu ostatniego ćwierćwiecza liczba naszych mieszkańców się podwoiła! Chcą szybko dojeżdżać do pracy czy szkoły w Warszawie, poruszać się bezpiecznymi drogami, korzystać z oferty oświatowej, kulturalnej i sportowej czy terenów rekreacyjnych.

To sporo wyzwań, którym trzeba sprostać w krótkim czasie.

Odwrotnie mierzymy się ze skutkami suburbanizacji. Przy wciąż dużej presji na rozwój budownictwa mieszkaniowego samorząd pracuje nad dokumentami strategicznymi, które określą kierunki rozwoju na najbliższe lata – strategią rozwoju gminy, planem ogólnym. Chcemy określić strategiczne kierunki rozwoju Piaseczna w kontekście całej metropolii, aby przyjęte rozwiązania

były kompatybilne i uwzględniały potrzeby mieszkańców naszej gminy. Mierzmy się z problemami, których nie rozwiąże się w rok czy dwa. Potrzeby i interesy różnych grup mieszkańców bywają rozbieżne, a nawet sprzeczne. Chcemy więcej zieleni, ale też więcej parkingów. Właściciele nieruchomości chcą je dobrze sprzedać lub zabudować, a inni mają obawy związane z pojawianiem się kolejnych budynków, mieszkańców i samochodów. Wyznaczenie strategicznych kierunków działań pozwala podejmować bieżące decyzje w oparciu o długofalowe cele, które chcemy osiągnąć.

Co udało się już zrealizować?

Od lat rozbudowujemy drogi, poprawiając komfort i bezpieczeństwo wszystkich uczestników ruchu, rozwijamy ofertę transportu publicznego, dbamy o bogatą i zróżnicowaną ofertę kulturalną, rozbudowujemy szkoły, tworzymy nowe tereny zielone i rekreacyjne. Dbamy też o dziedzictwo historyczne i modernizujemy zabytkowe budynki. W ubiegłym roku w jednym z odnowionych zabytków – Starej Plebanii – zaczęło działać Muzeum Piaseczna. W 2024 r. zakończyła się również modernizacja zabytkowego dworku Poniatówka w parku miejskim oraz Domu „Zośki” w Zalesiu Dolnym – oba obiekty będą filiami naszego muzeum. Ogromnym wyzwaniem finansowym jest budowa nowej szkoły w Julianowie wraz z zapleczem sportowym i siecią dróg dojazdowych.

Równocześnie rozpoczęliśmy budowę nowego miejskiego basenu, projektujemy też kompleks budynków dla Centrum Kultury oraz urzędu miasta. W tej kadencji chcemy objąć teren całej gminy kanalizacją, budując równolegle nową stację uzdatniania wody dla północnej części gminy. Realizować będziemy kolejne obiekty sportowe czy rewitalizować kolejne zabytki. Staramy się chronić cenne przyrodniczo obszary, których w naszej gminie nie brakuje. Tereny zielone są bowiem, obok strategicznej lokalizacji, naszym głównym atutem, dzięki czemu dobrze się tu mieszka. Dlatego w opracowywanych dokumentach strategicznych pozostawiamy i tworzymy obszary podlegające szczególnej ochronie. ■

Mural i ratusz z XIX wieku w Piasecznie

Duże pieniądze, ambitne projekty.

Krzepice i Paczków zaliczyły solidny awans

W kategorii małych miast i gmin Krzepice (woj. śląskie) i Paczków (opolskie) odnotowały jedno z największych skoków w naszym zestawieniu. Krzepice przesunęły się aż o 420 pozycji – z 531. miejsca na 111., po raz pierwszy w historii wchodząc do drugiej setki zestawienia. Paczków awansował z 542. miejsca na 247., również osiągając historycznie wysoką lokatę. Postanowiliśmy przyjrzeć się obu jednostkom.

Krzepice zwiększyły dochody ogółem z 43 mln zł w 2023 roku do ponad 72 mln zł w 2024 roku. To w dużej mierze efekt wzrostu dochodów majątkowych – z 2,5 mln zł do ponad 16 mln zł, z czego blisko dwie trzecie pochodziło z funduszy zewnętrznych. W przypadku Paczkowa dochody wzrosły o niemal 70 proc., osiągając 104,6 mln zł, wobec niespełna 62 mln zł rok wcześniej. Gmina wyraźnie poprawiła wynik budżetowy, z 2,9 mln zł deficytu w 2023 roku do nadwyżki 7,5 mln zł w 2024.

Rok 2024 był dla obu gmin wyjątkowy pod względem inwestycji. Wykorzystały możliwości, jakie dawały m.in. rządowe programy dotacyjne i zrealizowały duże i kosztowne projekty, w większości związane z gminną infrastrukturą.

W Krzepicach największe nakłady poniesiono na budowę kanalizacji. Inwestycja w Dankowicach Trzecich kosztowała ok. 6 mln zł, z czego prawie 5 mln zł pochodziło z Polskiego Ładu. Równolegle w Dankowicach Drugich, Szarlejce i na ul. Tęczowej w Krzepicach rozbudowano sieć za ok. 6,1 mln zł, również w całości ze środków rządowych. Przygotowano tereny inwestycyjne – budowa drogi dojazdowej do działek przy ul. Częstochowskiej pochłonęła ok. 6,5 mln zł, z czego ponad 5,8 mln zł stanowiło dofinansowanie. Uzbrojenie terenów przemysłowych kosztowało ponad 3 mln zł, z dotacją sięgającą blisko 2,9 mln zł. W ramach inwestycji drogowych przebudowano m.in. ulice Wieluńską i Nowokrępiecką za ok. 1,6 mln zł – z dofinansowaniem z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg. W partnerstwie z sąsiednimi gminami Krzepice pozyskały środki unijne z Funduszy Europejskich dla Śląskiego na budowę centrów przesiadkowych i przystanków auto-

busowych – projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dzięki Rządowemu Programowi Odbudowy Zabytków pozyskano 1 mln zł na remont dachu kościoła św. Franciszka z Asyżu w Zajączkach Pierwszych.

W Paczkowie również nie zabrakło realizacji zadań, które miały charakter zarówno infrastrukturalny, jak i społeczno-usługowy. Jednym z największych była budowa kanalizacji sanitarnej w Kamienicy (etap I), połączona z montażem urządzeń na sieci wodociągowej i w pompowni wody uzdatnionej. Całkowity koszt prac przekroczył 10,6 mln zł i był w połowie dofinansowany z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Równolegle trwały duże prace drogowe, m.in. budowa infrastruktury na ulicach Pileckiego, Nila, Grota-Roweckiego i Kościuszki za 7,45 mln zł (środki z Polskiego Ładu).

W sferze społecznej wyróżnia się termomodernizacja przedszkoli publicznych nr 1, 2 i 3 (ponad 5 mln zł). W centrum miasta zrealizowano dwa ważne przedsięwzięcia mieszkaniowo-społeczne. Pierwsze to budowa ka-

mienicy w pierzei rynku, która zakończyła się po trzech latach i kosztowała ponad 4 mln zł. Drugie to budowa budynku z przeznaczeniem na mieszkania chronione oraz zakup niezbędnego wyposażenia – zadanie zamknęło się kwotą 385 tys. zł. Oba projekty wpisują się w politykę rewitalizacji centrum i wspierania osób wymagających wsparcia mieszkaniowego.

Znaczące nakłady przeznaczono na modernizację cmentarza komunalnego w Paczkowie, którego przebudowa i rozbudowa rozpoczęła się w 2024 roku i potrwa do 2025. Inwestycja ta, wyceniona na ponad 3,1 mln zł, realizowana jest również w ramach Polskiego Ładu. W 2024 roku sfinansowano także kilka projektów dokumentacyjnych przygotowujących gminę do kolejnych inwestycji. Obejmują one m.in. koncepcję i kosztorys odbudowy kościoła pw. św. Jana Ewangelisty i zagospodarowania terenu byłego cmentarza oraz przebudowy i rozbudowy Domu Plastyka. Dokumentacja ta stanowi podstawę do pozyskiwania dalszych funduszy. ■

2019	2020	2021	2022	2023	2024	Miasto	Województwo	Zamożność per capita 2024 (w zł)
1	1	1	3	2	1	Krynica Morska	pomorskie	20566,48
6	5	2	7	1	2	Międzyzdroje	zachodniopomorskie	18226,51
14	11	5	6	6	3	Kamieńsk	łódzkie	14600,47
2	4	3	4	3	4	Mielno	zachodniopomorskie	13782,80
10	2	11	1	7	5	Łeba	pomorskie	13731,17
4	10	6	8	5	6	Karpacz	dolnośląskie	13717,38
3	3	4	5	4	7	Dziwnów	zachodniopomorskie	13218,15
78	70	107	24	60	8	Nowe Warpno	zachodniopomorskie	11659,42
5	7	7	10	15	9	Podkowa Leśna	mazowieckie	11554,74
7	9	9	9	8	10	Jastarnia	pomorskie	10828,97

Gmina Grębocice. Miejsce, które łączy nowoczesność i lokalną tożsamość

Gmina Grębocice nie zwalnia tempa – z roku na rok potwierdza swoją silną pozycję wśród najlepiej zarządzanych jednostek samorządu terytorialnego w Polsce. Wysokie 5. miejsce w prestiżowym rankingu zamożności JST za 2024 rok to nie przypadek, lecz efekt długofalowej strategii, w której priorytetem są inwestycje w infrastrukturę, edukację, kulturę i bezpieczeństwo.

Symboliczny krok w kierunku wzmocnienia więzi społecznych wykonano w Żabicach, gdzie otwarto nową, funkcjonalną świetlicę wiejską. Inwestycja warta blisko 2,5 mln zł została sfinansowana z programu Polski Ład. Obiekt zaprojektowany z myślą o wieloletnim użytkowaniu wyposażono w przestronną salę główną, w pełni wyposażoną kuchnię, zaplecze socjalne i taras. Dzięki nowoczesnym, energooszczędnym rozwiązaniom utrzymanie budynku nie będzie obciążać budżetu gminy.

Równie spektakularnie prezentuje się nowo otwarta hala sportowa przy Szkole Podstawowej w Rzeczycy. Nowoczesny obiekt o powierzchni użytkowej ponad 830 mkw. zyskał pełnowymiarową salę sportową, widownię i zaplecze. Koszt inwestycji wyniósł 6,5 mln zł, z czego ponad 2 mln zł pozyskano w ramach programu „Sportowa Polska”.

Nowa hala to nie tylko doskonałe warunki do zajęć wychowania fizycznego dla uczniów, ale także przestrzeń do organizacji wydarzeń sportowych i rekreacyjnych dla całej społeczności. To kolejny przykład, jak gmina Grębocice łączy edukację z promocją zdrowego stylu życia.

Gmina z ogromną troską podchodzi również do potrzeb najmłodszych mieszkańców i ich rodzin. W Rzeczycy właśnie podpisano umowę na budowę nowoczesnego przedszkola z oddziałem żłobkowym. Inwestycja za ponad 11,7 mln zł zostanie zrealizowana w ciągu 19 miesięcy. Placówka powstanie obok szkoły podstawowej, co znacznie ułatwi rodzicom codzienną logistykę.

Podobna inwestycja trwa w Grębolicach przy ul. Parkowej. Nowe przedszkole dla pięciu oddziałów przedszkolnych osiągnęło już stan surowy, a wartość inwestycji przekracza 14,6 mln zł, z czego niemal połowę gmina pozyskała z programu Polski Ład. Obiekt uzupełni atrakcyjny plac zabaw, a jego zakończenie zaplanowano na przełom lat 2025/2026.

Kultura, która łączy pokolenia

Kolejnym strategicznym przedsięwzięciem było otwarcie nowej siedziby Centrum Kultury i Sportu. Przebudowany od podstaw obiekt, którego koszt wyniósł blisko 11 mln zł (w tym 7,47 mln zł z Polskiego Ładu), oferuje nowoczesną salę widowiskową, przestrzeń warsztatową, pomieszczenia dla orkiestry oraz pełne zaplecze techniczne i sanitarne.

Nowe Centrum ma stać się sercem życia kulturalnego gminy – miejscem koncertów, występów, zajęć artystycznych i integracyjnych dla mieszkańców w każdym wieku. Jak podkreśla wójt Roman Jabłoński: – Obiekty tego typu powinny dawać artystom i publiczności wszystko, co najlepsze.

Bezpieczeństwo to priorytet

Równie ważnym aspektem działalności gminy jest dbałość o bezpieczeństwo. W Kwielicach rozpoczęła się budowa nowej remizy Ochotniczej Straży Pożarnej. Inwestycja, której wartość szacuje się na blisko 5 mln zł, obejmuje zarówno wzniesienie nowoczesnego budynku, jak i zagospodarowanie przyległego terenu. Nowa siedziba OSP zapewni lepsze warunki pracy dla druhów i zwiększy skuteczność działań ratowniczych. To inwestycja, która znacząco wpłynie na poziom bezpieczeństwa w całej gminie,

a także na integrację i rozwój lokalnych społeczności.

Ludzie z wizją i pasją

Za sukcesami inwestycyjnymi gminy Grębocice stoi zespół ludzi z wizją i determinacją. Jak zaznacza wójt Roman Jabłoński: – To efekt konsekwentnej pracy całego samorządu – zarówno rady gminy, jak i pracowników urzędu. Skutecznie pozyskujemy środki zewnętrzne, realizujemy ambitne inwestycje i stale podnosimy jakość życia mieszkańców.

Grębocice – tu chce się żyć

Zaprezentowane inwestycje świadczą o tym, że Grębocice to gmina, która nie tylko planuje przyszłość, ale i ją konsekwentnie realizuje. Dzięki odważnym decyzjom, sprawnemu zarządzaniu i otwartości na potrzeby mieszkańców staje się miejscem, w którym żyje się coraz lepiej. To przestrzeń, która łączy nowoczesność i lokalną tożsamość. ■

Sztuka zaspokojania rosnących potrzeb

Oczekiwania mieszkańców dzisiaj często można zdefiniować jako roszczenia. Tam, gdzie już jest bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura, społeczność oczekuje czegoś więcej, np. pływalni, a inni cierpliwie czekają na budowę kanalizacji, drogi czy oświetlenia – mówi Grzegorz Czapla, wójt gminy Ożarówice.

W jakim stopniu uplasowanie się gminy w czołówce rankingu zamożności przekłada się na realne korzyści dla mieszkańców?

Zamożność i bogactwo to dwa aspekty dobrobytu, które mogą się wzajemnie uzupełniać, ale z reguły nie idą w parze. W gminie Ożarówice bogactwo może być postrzegane jako stan posiadania, natomiast zamożność jako stan bytu. Trzeba dysponować wystarczającymi dochodami, aby utrzymać wysoki standard życia oparty na posiadanych zasobach infrastrukturalnych. Pozycja w rankingu jest konsekwencją działań osób zarządzających daną gminą i obiektywną oceną na tle wszystkich samorządów w danej grupie. „I co z tego?” – mówią krytycznie nastawieni do wszystkiego mieszkańcy. Nie ma zadań realizowanych przez gminy, które są dochodowe – poczynając od żłobków, przez gospodarkę wodno-ściekową, transport publiczny, a kończąc na

mieszkańcach komunalnych. Jeżeli coś jest dochodowe, to szybko znajduje realizatora prywatnego.

Jakie potrzeby i priorytety mieszkańców gmina identyfikuje jako kluczowe dla poprawy jakości życia?

Zaspokojenie każdej potrzeby społecznej rodzi kolejne. Oczekiwania mieszkań-

ców dzisiaj bardzo często można zdefiniować jako roszczenia. Tam, gdzie już jest bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura, społeczność oczekuje czegoś więcej, np. pływalni, a inni cierpliwie czekają na budowę kanalizacji, drogi czy oświetlenia ulicznego. Stawiamy na zrównoważony rozwój wszystkich siedmiu miejscowości i niwelowanie jakiegokolwiek wykluczenia. Strategia oparta na dobrym planie zagospodarowania przestrzennego oraz na swobodzie działania mieszkańców i przedsiębiorców powinna być podstawą prężnego rozwoju.

Na ile sytuacja finansowa gminy jest kształtowana przez samodzielnie budowane źródła dochodów i skuteczne pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, a na ile zależy od decyzji i polityki prowadzonej na szczeblu centralnym?

System finansowania gmin oraz nakładane na nie zadania całkowicie marginalizują znaczenie i pozycję samodzielnego budowania źródeł dochodów. Potrzeby finansowe (bieżące) rosną szybciej od możliwości uzyskiwania odpowiednich wpływów. Sytuacja finansowa gminy Ożarówice uzależniona jest coraz bardziej od zasad ustalanych poza naszą jurysdykcją (sprawczością). Tam, gdzie to było możliwe i gdy było to możliwe, pozyskaliśmy bardzo skutecznie środki zewnętrzne, będąc w czołówce gmin wiejskich w kraju. „Znaczone pieniądze” uniemożliwiają jednak rozsądne działanie poprzez realizację priorytetowych i prorozwojowych przedsięwzięć dla danego środowiska (co zaprzecza całkowicie idei samorządności). W rzeczywistości zainwestowaliśmy w rozwój pieniądze pożyczone, co – dla kontrastu – dało gminie miejsce na podium najbardziej zadłużonych samorządów w Polsce. ■

Wieloletnie strategie przynoszą efekty

Podium w kategorii gmin wiejskich przez ostatnie trzy lata nie zmieniło się: Kleszczów, Rewal, Sulmierzyce to samorządy z niezmiennie najwyższymi dochodami per capita. Analizując pierwszą dziesiątkę warto zauważyć Ożarowice, które awansowały z 67. miejsca na 9. oraz Michałowice (woj. mazowieckie) z 21. pozycji na 10.

Jednak zdecydowanym rekordzistą, jeśli chodzi o skok w rankingu, jest gmina Padew Narodowa (województwo podkarpackie), zajmująca 38. miejsce – o 1155 wyżej niż przed rokiem i najwyżej w historii naszego zestawienia.

Ten awans, jak podkreśla wójt Robert Pluta, to efekt konsekwentnych działań opartych na strategii rozwoju gminy przyjętej już w 2015 roku i rezultat urbanizacji i aktywnego przyciągania inwestorów. W 2024 roku Padew Narodowa odnotowała rekordowe

dochody budżetowe przekraczające 60,2 mln zł, z czego blisko 31 mln stanowiły dochody majątkowe. Głównym źródłem wpływów była sprzedaż w pełni uzbrojonych terenów inwestycyjnych położonych przy liniach kolejowych PKP i LHS, które wcześniej zostały przygotowane z myślą o lokowaniu działalności gospodarczej.

W tym samym roku gmina zrealizowała i rozpoczęła inwestycje o łącznej wartości kilkunastu milionów złotych. Wśród największych projektów znalazła się rozbudowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji za 5,5 mln zł (w tym 5,2 mln zł z Polskiego Ładu), budowa wielofunkcyjnej strefy rekreacyjnej z placem zabaw, skateparkiem i boiskiem (5 mln zł, w tym 4,9 mln zł dofinansowania), utworzenie gminnego żłobka (7 mln zł, z dotacją 3,7 mln zł), także modernizacja budynków publicznych, m.in. urzędu i ośrodka kultury.

Dokończenie na str. 54

Nadarzyn – coraz bardziej atrakcyjne miejsce do życia

Rozmowa z wójtem Nadarzyna Dariuszem Zwolińskim.

W jaki sposób wysokie miejsce gminy w rankingu przekłada się na poziom życia mieszkańców?

Od lat podejmujemy wiele społecznych inicjatyw, jak gminne programy proekologiczne, do których mieszkańcy otrzymują dofinansowanie z budżetu. Mamy darmowy wewnątrzgminny transport publiczny, dopłacamy do biletów ZTM. Inwestujemy w liczne programy profilaktyki zdrowia dla mieszkańców w każdym wieku. Dofinansowujemy kluby i za darmo udostępniamy obiekty sportowe. Prowadzimy wiele aktywności z zakresu kultury i sztuki. Wspieramy organizacje pomagające osobom z niepełnosprawnościami, koła gospodyń, organizacje młodzieżowe i senioralne, walczymy też

z bezdomnością zwierząt. Działań ze strony samorządu jest tak dużo, że nie sposób teraz wszystkich wymienić.

Jakie są najważniejsze oczekiwania mieszkańców względem komfortu życia?

Powiedziałbym, że trzy: więcej, szybciej, taniej. Po pierwsze, komunikacja publiczna, która w warunkach wiejskich i podmiejskich jest bardzo trudna i niezwykle droga w realizacji. W ostatnich 4 latach przybyło nam 8 nowych linii autobusowych, to ponad 90 kursów. Drugi temat to oświata. Jesteśmy samorządem z dodatnim przyrostem naturalnym. Od 2018 roku rozbudowaliśmy 3 podstawówki i rozpoczęliśmy rozbudowę czwartej, wybudowaliśmy ko-

lejne przedszkole dla 150 dzieci, budujemy drugi samorządowy żłobek dla 112 dzieci. Kończymy projekt budowy przedszkola i rozpoczynamy projektowanie nowej szkoły podstawowej dla 450 dzieci. To ogromne wyzwania i koszty. Trzeci temat to rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej. Celem jest podłączyć do końca tej kadencji 80 proc. mieszkańców do kanalizacji i 95 proc. do wodociągów.

W jakim stopniu zamożność gminy zależy od polityki rządu? Czy nowa ustawa o dochodach JST przełoży się na finanse Nadarzyna?

Ostatnie zmiany idą w dobrym kierunku, gdyż likwidują zależność gminnych budżetów od rządowych zmian w ustawie podatkowej. Daje to większe poczucie stabilności. W przypadku Nadarzyna nie odczuwamy realnego zwiększenia wpływu środków do budżetu. Z powodu tzw. współczynnika zamożności straciliśmy w 2025 r. około 44 mln złotych. Zostaliśmy pozbawieni subwencji oświatowej i części wpływów z podatków mieszkańców. W ostatnich, trudnych latach mieliśmy wzrost budżetu na poziomie 8–9 mln zł. W tym roku to niestety tylko 3,5 mln zł. ■

Samorząd konsekwentnie tworzy warunki do osiedlania się nowych mieszkańców i aktywizacji lokalnej gospodarki – od braku podatku od nieruchomości zamieszkałych po rozbudowaną ofertę edukacyjną i społeczną (m.in. bezpłatne dowozy do szkół, programy dla seniorów, dostęp do opieki zdrowotnej i psychologicznej). Padew Narodowa utrzymuje również od lat zerowy poziom zadłużenia.

W gronie spektakularnych awansów w rankingu znalazła się również gmina Bartoszyce (woj. warmińsko-mazurskie), która przesuwała się aż o 937 miejsc. Dochody gminy w 2024 roku przekroczyły 88,9 mln zł, co stanowiło 99,32 proc. planu rocznego. Z tego dochody majątkowe to ponad 19 mln zł. Tak wysoki poziom zapewniły wpływy z Rządowego Funduszu Polski Ład, funduszy europejskich oraz programów krajowych, takich jak Program Rozwoju Północno-Wschodnich Obszarów Przygranicznych. Istotny udział w dochodach miały również rosnące wpływy z podatków, w tym z PIT i CIT, które – jak prognozuje Ministerstwo Finansów – w 2025 roku przyniosą gminie o blisko 1,5 mln zł więcej niż rok wcześniej. To efekt zarówno dodatniego salda migracji, jak i aktywizacji gospodarczej lokalnych podmiotów.

Gmina wygenerowała nadwyżkę operacyjną przekraczającą 10 mln zł, co pozwoliło sfinansować wiele zadań bez konieczno-

2019	2020	2021	2022	2023	2024	Gmina	Województwo	Zamożność per capita 2024 (w zł)
1	1	1	1	1	1	Kleszczów	łódzkie	35603,05
2	2	2	2	2	2	Rewal	zachodniopomorskie	20896,63
20	13	5	3	3	3	Sulmierzyce	łódzkie	15613,81
4	3	3	7	5	4	Kobierzyce	dolnośląskie	15351,20
9	15	18	8	4	5	Grębocice	dolnośląskie	13902,41
6	8	6	16	10	6	Nadarzyn	mazowieckie	12661,37
18	20	12	4	8	7	Rudna	dolnośląskie	12145,59
11	11	9	23	13	8	Tarnowo Podgórne	wielkopolskie	11867,26
38	71	64	84	67	9	Ożarówce	śląskie	11441,88
16	19	10	20	21	10	Michałowice	mazowieckie	11150,39

ści zadłużania się, choć wójt zapowiada ostrożne planowanie kredytu z myślą o dalszych inwestycjach.

Największe przedsięwzięcia 2024 roku to modernizacja SUW w Galinach i Bezedach (7,48 mln zł, z czego 7 mln zł stanowiło dofinansowanie z Polskiego Ładu), przebudowa dróg na terenie całej gminy (ponad 4,1 mln zł) oraz adaptacja budynku po szkole w Sokolicach na Dom Pomocy Społecznej. Władze lokalne inwestowały również w obiekty sportowe i strażackie, infrastrukturę rekreacyjną przy Jeziorze Kinkajmskim oraz rozwój kultury w świetlicach wiejskich. ■

Robert Pluta
wójt gminy Padew Narodowa

Polityka lokalna potrzebuje konsekwencji

Mam wyjątkową satysfakcję z awansu na 38. pozycję wśród gmin wiejskich. Zarządzając samorządem od kilkunastu lat mam świadomość realizacji strategii, która potrzebuje ciągłości, by mogła być efektywna. W 2013 roku, rozpoczynając pracę jako wójt, dokonałem wspólnie z zespołem analizy stanu gminy, słabych, ale i mocnych stron. Konsekwencją było przyjęcie agendy rozwoju gminy na lata 2015–2025. Zidentyfikowaliśmy powiązania funkcjonalne, warunki społeczne, gospodarcze, a przede wszystkim wyznaczone zostały możliwe do aktywowania potencjały rozwojowe. Przyjęte zostały nowe plany zagospodarowania przestrzennego – wytyczając po konsultacjach z mieszkańcami strefy aktywności inwestycyjnej wspólnie z Agencją Rozwoju Przemysłu. Utworzyliśmy również tereny zabudowy mieszkaniowej. Niskie podatki i proponowane pakiety usług wpływają na realizację zapisów strategii rozwoju gminy. Racjonalna interwencja publiczna łącząca inwestycje gospodarcze i infrastrukturalne w zasoby ludzkie, powoduje optymalne wykorzystanie zasobów do osiągnięcia pozytywnych efektów. Również skuteczne sięganie po środki unijne oraz krajowe spowodowało dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy gminy. Dochody własne w roku 2024 były więcej niż satysfakcjonujące. Skutkiem wieloletnich działań jest wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych, czego przykładem są zwiększone dochody własne wynikające z wpływów podatkowych do budżetu. To, że nasza gmina nie posiada zobowiązań długo- czy krótkoterminowych, daje nam pewien komfort w zarządzaniu inwestycyjnym i strategicznym. Priorytetami są dla mnie utrzymanie niskich obciążeń podatkowych, rozwój osiedli mieszkaniowych, kreowanie pakietu usług dla mieszkańców oraz obsługa i wsparcie przedsiębiorców, którzy inwestują i będą inwestować na terenach gminy.

Andrzej Dycha
wójt gminy Bartoszyce

Ograniczanie kosztów, oszczędności

O awansie naszej gminy aż o 937 miejsc zdecydowała przede wszystkim skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Korzystamy z wielu źródeł – Rządowego Funduszu Polski Ład, funduszy unijnych, programów dla obszarów przygranicznych i wspierających cyfryzację. Jednocześnie odnotowaliśmy wzrost dochodów własnych, w tym z udziałów w PIT i CIT – tylko z tego tytułu prognozujemy na przyszły rok wpływy wyższe o blisko 1,5 mln zł. Dzięki nadwyżce operacyjnej przekraczającej 10 mln zł mogliśmy realizować inwestycje bez konieczności zaciągania nowych zobowiązań, choć ostrożnie planujemy kredyt na sfinansowanie dalszego rozwoju. Racjonalnie gospodarujemy środkami – termomodernizujemy obiekty, wymieniamy oświetlenie na energooszczędne, ograniczamy koszty administracyjne. Rozwijamy także usługi bliskie ludziom: edukację, kulturę, zdrowie i opiekę społeczną. Prowadzimy 5 szkół podstawowych, 2 przedszkola, 4 domy kultury, świetlice, ośrodki zdrowia, a od niedawna nowoczesny Dom Pomocy Społecznej w Sokolicach. Wspieramy inicjatywy mieszkańców, m.in. w zakresie ekologii, odnawialnych źródeł energii i gospodarki wodno-ściekowej. To wspólny wysiłek wielu osób – dziękuję zespołowi urzędu, radnym, dyrektorom jednostek, sołtysom i mieszkańcom za to, że razem budujemy silną i nowoczesną gminę.